

บทที่ ๔

ลักษณะทั่วไปของงานกวาดถนนและภูมิหลังของคนงาน

งานกวาดถนนนั้นจัดว่าเป็นงานเสี่ยงอันตรายประเภทหนึ่ง กล่าวคือ คนงานกวาดถนน จะสูญหายใจเอาฝุ่นละอองอันเกิดจากการกวาดถนน หรือสูดเอาควันไอเสียของรถยนต์เขาไปในร่างกายเป็นประจำ ฝุ่นละอองและควันพิษ จากท่อไอเสียรถจะเข้าไปเป็นพิษต่อร่างกายส่วนภายในแต่ไม่เป็นพิษฉับพลันเท่าที่เห็น ส่วนอันตรายภายนอกก็คือ ขณะที่ปฏิบัติงานกวาดอยู่ริมถนน อาจจะถูกรถยนต์เฉี่ยวชนเมื่อไรก็ได้ นอกจากนั้นคนงานกวาดเหล่านี้ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกลางแสงแดดอันร้อนระอุในฤดูร้อน หรืออยู่ท่ามกลางสายลมอันเย็นเฉียบในฤดูหนาว ส่วนในฤดูฝนก็ต้องตกอยู่ในสายฝนปรอย ๆ สลับกับอากาศหรือแสงแดดอบอุ่นเป็นสิ่งรบกวนต่อสุขภาพร่างกาย แต่คนงานกวาดถนนก็จะต้องใช้ความอดทนปฏิบัติงานไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันอย่างที่สุด รัฐบาลจึงได้มีกฎหมายออกให้บังคับประชาชนให้ช่วยกันละเว้นการกระทำอันสกปรก กฎหมายฉบับนั้นเรียกว่า พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2๕๐3 คนงานเหล่านี้เป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งที่กำหนดให้มีไว้เพื่อบริการประชาชนในด้านรักษาความสะอาดสถานที่สาธารณะ ประชาชนควรได้มองเห็นความสำคัญของหน้าที่งานและสนับสนุนโดยการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอย่างเคร่งครัดทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมและยังจะได้ลดงบประมาณค่าใช้จ่ายในด้านนี้แลวนำไปเพิ่มงบประมาณบริการรักษาความสะอาดด้านอื่น ๆ ต่อไป ในสายตาของประชาชนจะมองเห็นงานหรือคนงานกวาดถนนไม่มีความหมายนัก และแทบจะไม่มีใครรู้สึกอะไร เลยถ้าคนงานกวาดถนนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ของเขาเป็นประจำทุกวัน ซึ่งความรู้สึกนี้จะคงอยู่จนกว่าจะใคร่ได้เห็นมูลฝอยกองอยู่ทั่วไป โดยไม่มีคนงานกวาดและจนกระทั่งเกิดความเน่าเหม็นจนแล่นน้ำแฉะจึงจะรู้สึกว่าคนงานกวาดถนนไปอยู่ที่ไหน

หน้าที่ปฏิบัติ

- ทำความสะอาดโดยการกวาด การล้างถนน ทิ้งขยะ ขอบ สถานที่ชุมนุมชนสาธารณะ เช่น ตลาด สถานีเดินรถโดยสาร เป็นต้น
- ช่วยวางดาวตักเคื่อน แนะนำ ห้ามปราม และแจ้งจับกุมผู้กระทำความผิด หรือร้องเรียนการกระทำ ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด พ.ศ. ๒๕๐๓
- เก็บมูลฝอยในถังขยะ ทำความสะอาดถังเก็บขนฝอยกวาด และรื้อขยะขนานนำเพื่อให้นำไปหลอมหล่อใส่ส้วก ทำความสะอาดเครื่องหมายป้ายหัวเกาะถนน ป้ายของทางราชการต่าง ๆ

เวลาการปฏิบัติงาน

เนื่องจากงานกวาดถนนจำเป็นต้องปฏิบัติตลอด เวลาให้ต่อเนื่องกันจึงจะรักษาความสะอาดได้เรียบร้อยบังเกิดผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณสถานที่ชุมนุมชนหนาแน่น จึงจำเป็นต้องปฏิบัติงานทุกวันโดยไม่มีวันหยุด แต่คนงานก็ได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าอาหารทำการนอกเวลา ในการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น ๓ ผลัด

ผลัดที่ 1 ระหว่างเวลา 6.00 น. - 15.00 น.

ผลัดที่ 2 ระหว่างเวลา 15.00 น. - 23.00 น.

ผลัดที่ 3 ระหว่างเวลา 23.00 น. - 6.00 น.

การปฏิบัติงาน

คนงานกวาดได้รับการมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบบริเวณพื้นที่ ระหว่าง 8,000 ตารางเมตร ถึง 15,000 ตารางเมตร ตามความเหมาะสม กล่าวคือพื้นที่ใดเป็นที่ชุมนุมชนหนาแน่นมีฝูงมูลฝอยมาก เนื้อที่ที่กำหนดให้รับผิดชอบในการทำความสะอาดจะมีน้อยกว่าพื้นที่ที่ไม่เป็นที่ชุมนุมชนและคนงานกวาดทุกคนจะได้รับอุปกรณ์ทุกคน เช่น ไม่กวาดทางมะพร้าว บั้งไม้ตะกวาด พลั่ว รถลากใส่ผงกวาด รถเหล็ก 2 ล้อ สำหรับบรรทุกผงฝุ่น สำหรับเจ้าหน้าที่เองจะได้รับเครื่องแบบชุดทำงานจากทางราชการ ปีละ ๒ ชุด

การปกครองบังคับบัญชา

เนื่องด้วยการทำงานกวาดถนนจะครอบคลุมบริเวณพื้นที่เป็นระยะทางยาว เป็นส่วนมาก ดังนั้นจึงได้จัดระบบการควบคุมโดยแบ่งเขตการทำงานไปตามความยาวของถนนซึ่งรวมทั้ง ตรอก ซอย ที่อยู่ติดถนนตรงนั้น ๆ ด้วย และได้แบ่งระดับผู้ควบคุมบังคับบัญชางานไว้ดังนี้

1. ผู้ควบคุมงาน มีหน้าที่ควบคุมคนงานให้ปฏิบัติงานตามเวลาและตามหน้าที่ที่กำหนดให้ โดยลงชื่อ เวลาปฏิบัติงานและส่งให้ปฏิบัติงานแก้ไขข้อบกพร่องหรือในกรณีเร่งด่วน
2. ผู้ตรวจงาน มีหน้าที่ตรวจความสะอาดโดยทั่วไป และรับถ่ายทอดคำสั่งปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาไปสู่ผู้ควบคุมงานและรวบรวม ล.จ. 3 บัญชีแรงงานจากผู้ควบคุมงานมายังส่วนกลาง เพื่อเตรียมการในการทำสถิติแรงงานประจำวันหรือทำฎีกาเบิกจ่ายเงินค่าจ้าง เป็นต้น
3. หัวหน้าหน่วยงาน หรือหัวหน้าหมวด มีหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาหน่วยงานโดยเฉพาะ โดยรับคำสั่งหรือนโยบายจากหัวหน้าแผนกงานหรือผู้บังคับบัญชาระดับเหนือกว่า ไปปฏิบัติเสนอแนะแนววิธีการแก้ไขข้อบกพร่องตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยทั่วไรรวบรวมเสนอในรูปของรายงานประจำวัน ประจำเดือน และประจำปี
4. หัวหน้าแผนกงาน มีหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาและวางนโยบายการปฏิบัติงานโดยทั่วไป
5. หัวหน้าเขต เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดภายในเขต

ระเบียบการทำงาน

กรุงเทพมหานคร ได้วางระเบียบว่าด้วยลูกจ้างของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2516 ขึ้นไว้เพื่อเป็นการควบคุมการทำงานของลูกจ้างคนงานกวาด ส่วนวิธีการควบคุมการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานก็ได้มีการวางแบบรายงานประจำวัน ประจำเดือน หรือประจำปีไว้ เช่น ใบรายงานเวลาทำงาน ใบรายงานผลการปฏิบัติงาน ใบเบิกวัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น

สวัสดิการของเจ้าหน้าที่

กรุงเทพมหานคร ให้สวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานล่วงเวลาการ รักษาพยาบาล และอื่น ๆ ไว้ดังนี้

การทำงานล่วงเวลา ได้จ่ายเงินค่าตอบแทนให้แก่ลูกจ้างซึ่งได้รับค่าจ้างรายวันใน อัตรา 2 เท่าของอัตราค่าจ้างสำหรับการทำงานในวันหยุดของทางราชการและ $1\frac{1}{2}$ เท่า ถ้าทำงานเกินเวลาปกติในวันธรรมดา สำหรับลูกจ้างที่โคค่าจ้าง เป็นราย เดือนจะได้รับค่าตอบแทน เป็นค่าอาหารทำนอกรอกเวลาในอัตราตามระเบียบของทางราชการ

การรักษาพยาบาล ลูกจ้างประจำหรือข้าราชการมีสิทธิเบิกการรักษาพยาบาลของตัวเอง และครอบครัวได้ตามระเบียบ ส่วนลูกจ้างชั่วคราวจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจากโรงพยาบาลหรือศูนย์บริการสาธารณสุขที่อยู่ในความคุ้มครองของกรุงเทพมหานคร หากประสบอันตรายจะได้รับเงินทดแทนตามนัยแห่งระเบียบว่าด้วยเงินทำขวัญข้าราชการและลูกจ้าง พ.ศ. 2516 ส่วนผู้ที่ประสบภัยธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย ภัยพิบัติ ก็อาจได้รับความช่วยเหลือจากกองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคมด้วยการ เสนอเรื่องผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

การพิจารณาความดีความชอบประจำปี ลูกจ้างประจำหรือข้าราชการ เมื่อได้ปฏิบัติงานครบรอบปีด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นค่าจ้างหรือเงินเดือนตามปกติ 1 ขั้น และจะได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเป็นกรณีพิเศษ หากแสดงผลงานได้เป็นที่เด่น

บำเหน็จลูกจ้าง ลูกจ้างประจำเมื่อทำงานครบ 5 ปี หากลาออกไปก็จะได้รับเงินบำเหน็จปีละ 1 เดือน ในอัตราค่าจ้างครั้งสุดท้ายหรือถ้าต้องออกจากงานโดยไม่มีเหตุอันควรและทำงานครบ 2 ปีแล้ว ก็จะได้รับเงินบำเหน็จตอบแทนปีละ 1 เดือน เช่นกัน

การกั้มเงินระยะสั้นระยะยาว กรุงเทพมหานคร ได้จัดตั้งระเบียบสวัสดิการข้าราชการ และลูกจ้างขึ้น เพื่อให้มีการช่วยเหลือข้าราชการและลูกจ้าง ได้กั้มเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งการจัดตั้งแผนกกิจสงเคราะห์ขึ้นด้วย 27

ภูมิหลังของแรงงานกวาดถนน

การศึกษาวิจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของแรงงานกวาดถนน ในสังกัด กรุงเทพมหานคร ได้ใช้บุคคลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ เป็นข้อมูลในการศึกษา ซึ่งได้แก่ แรงงานกวาดถนน ซึ่งมีฐานะเป็นลูกจ้างประจำเขตพญาไท จำนวน 134 คน เป็นคนงานชาย และมีระดับการศึกษาประถม 4 ปฏิบัติงานด้านกวาดถนน ครอบ ซอย ทางเท้า และที่สาธารณะ ต่าง ๆ สำหรับที่เลือกศึกษาในเขตพญาไทก็ด้วย เหตุที่กรุงเทพมหานครประกอบด้วยคนงานประเภทนี้กว่า 1000 คน ด้วยเวลาอันจำกัด ผู้ศึกษาจึงไม่อาจศึกษาได้ทั้งหมด ประกอบกับเขตพญาไท เป็นเขตใหญ่ มีจำนวนคนงานมากกว่าเขตอื่น ๆ และมาจากที่ต่าง ๆ กัน และด้วยเหตุที่จำนวนประชากรที่จะศึกษาไม่ใหญ่โตจนเกินไป และเพื่อหวังผลในการวิจัยอย่างเต็มที่ จึงได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ โดยไม่ต้องทำการสุ่มตัวอย่าง สำหรับลักษณะภูมิหลังของแรงงานกวาดถนน ซึ่งจะศึกษาประกอบและเป็นปัจจัยควบคุม มีดังนี้

1. อายุของคนงาน
2. สถานภาพการสมรส
3. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน
4. ภูมิสำเนาเดิม

ตารางที่ 1

แสดงอายุของพนักงานกวาดถนน

กลุ่มอายุ	จำนวน	อัตราส่วนร้อย
18 - 23	5	3.7
24 - 29	24	17.9
30 - 35	32	23.9
36 - 41	27	20.2
42 - 47	32	23.9
48 - 53	13	9.7
54 - 60	1	.7
รวม	134	100

ภูมิหลังของพนักงานกวาดถนนเกี่ยวกับอายุปรากฏว่าส่วนมากมีอายุระหว่าง 24 - 47 ปี มีถึง 115 คน (86%) ผู้ที่มีอายุในช่วง 18 - 23 ปี มีเพียง 5 คน (3.7%) สำหรับอายุในช่วง 54 - 60 ปี มีน้อยที่สุด คือ .7% จึงเห็นว่าส่วนใหญ่ของพนักงานกวาดถนน เขต พญาไท อยู่ในวัยทำงานไม่หนุ่มไม่แก่

ตารางที่ 2

แสดงสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน	อัตราส่วนร้อย
โสด	19	14.2
แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน	106	79.1
แต่งงานแล้วแยกกันอยู่	5	3.7
เป็นหม้ายหรือหย่าขาดตามกฎหมาย	4	3.0
รวม	134	100

ปรากฏว่าคนงานกวาดถนนที่แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกันมีจำนวนมากที่สุด คือ 106 คน (79.1%) ที่ยังเป็นโสดมี 19 คน (14.2%) ส่วนที่แต่งงานแล้วแยกกันอยู่และเป็นหม้ายหย่าขาดตามกฎหมาย มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ 3.7 % และ 3.0 % ตามลำดับ

ตารางที่ 3

แสดงระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน	จำนวน	อัตราส่วนร้อย
ต่ำกว่า 1 ปี	—	—
1 - 3 ปี	30	22.4
4 - 6 ปี	55	41.0
7 - 9 ปี	24	17.9
10 ปีขึ้นไป	25	18.7
รวม	134	100

ตารางที่ 4

แสดงภูมิสำเนาเดิมของพนักงานกวาดถนน

ภูมิสำเนาเดิม	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	26	19.4
ต่างจังหวัด	108	80.6
รวม	134	100

ผลจากการสำรวจปรากฏว่า พนักงานส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาอยู่ต่างจังหวัด กล่าวคือมีถึง 108 คน (80.6%) ส่วนอีก 26 คน (19.4%) มีภูมิสำเนาอยู่กรุงเทพมหานคร